

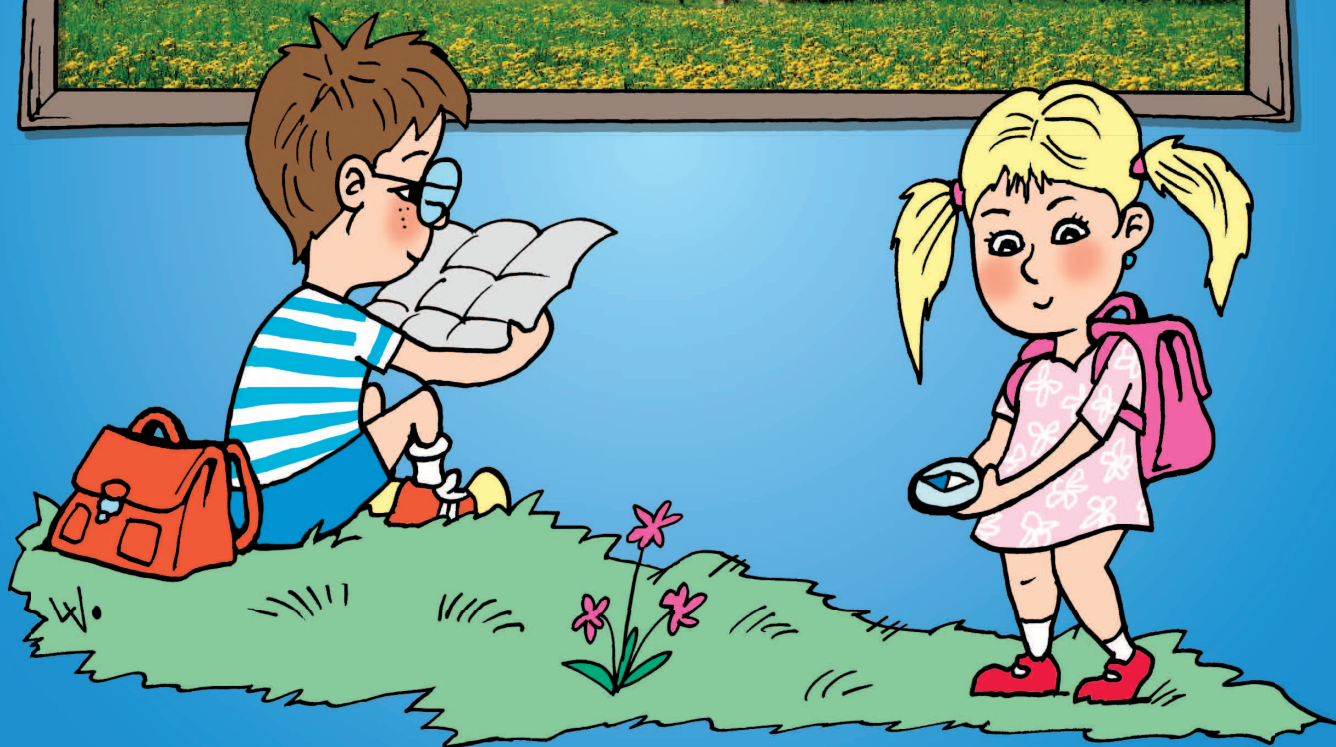
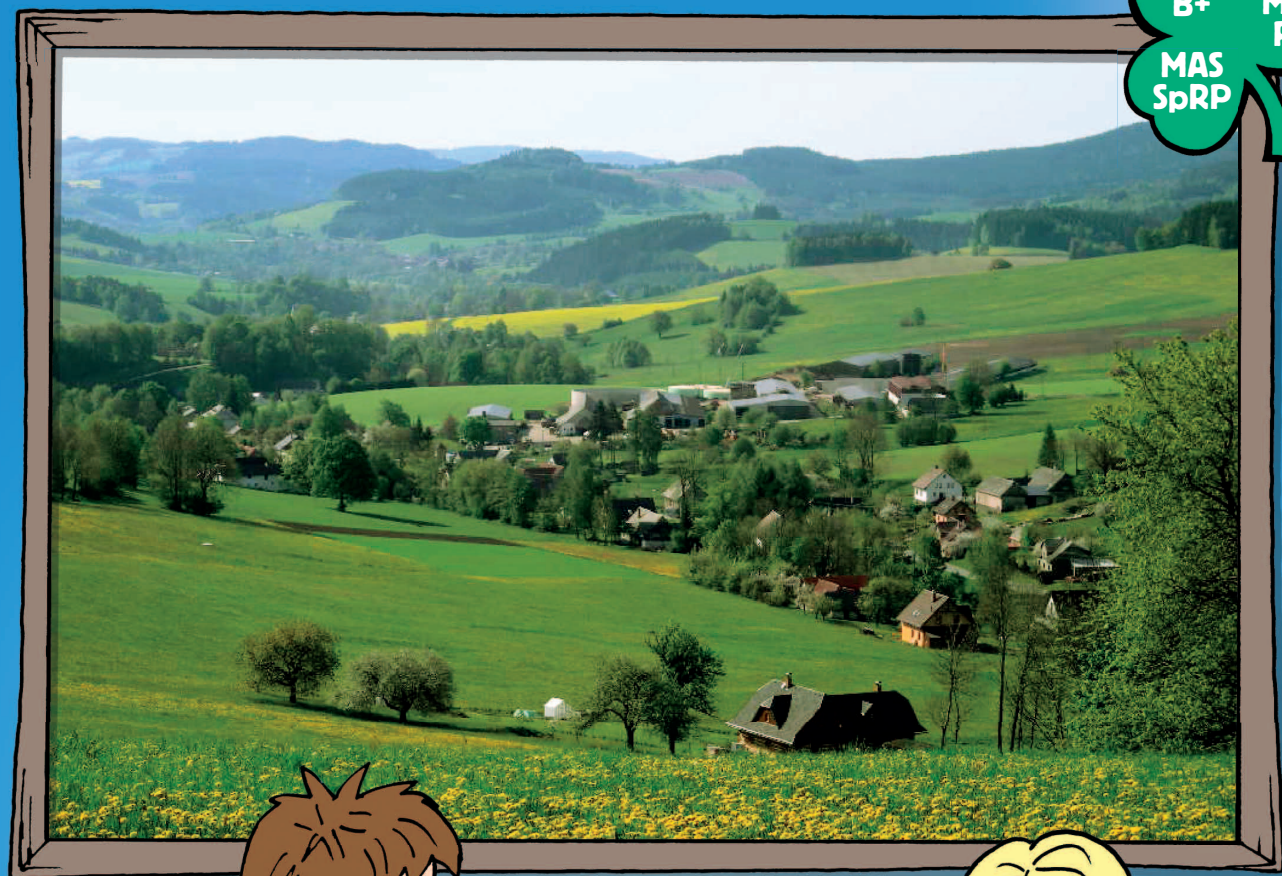
Čítanka prvouky

Telecí

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Barbora Petrová, PaedDr. Zdeněk Peša

Autoři fotografií: Barbora Petrová

Autor ilustrací: Lubomír Vaněk

Autor dětské kresby: Kateřina Dědičová

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

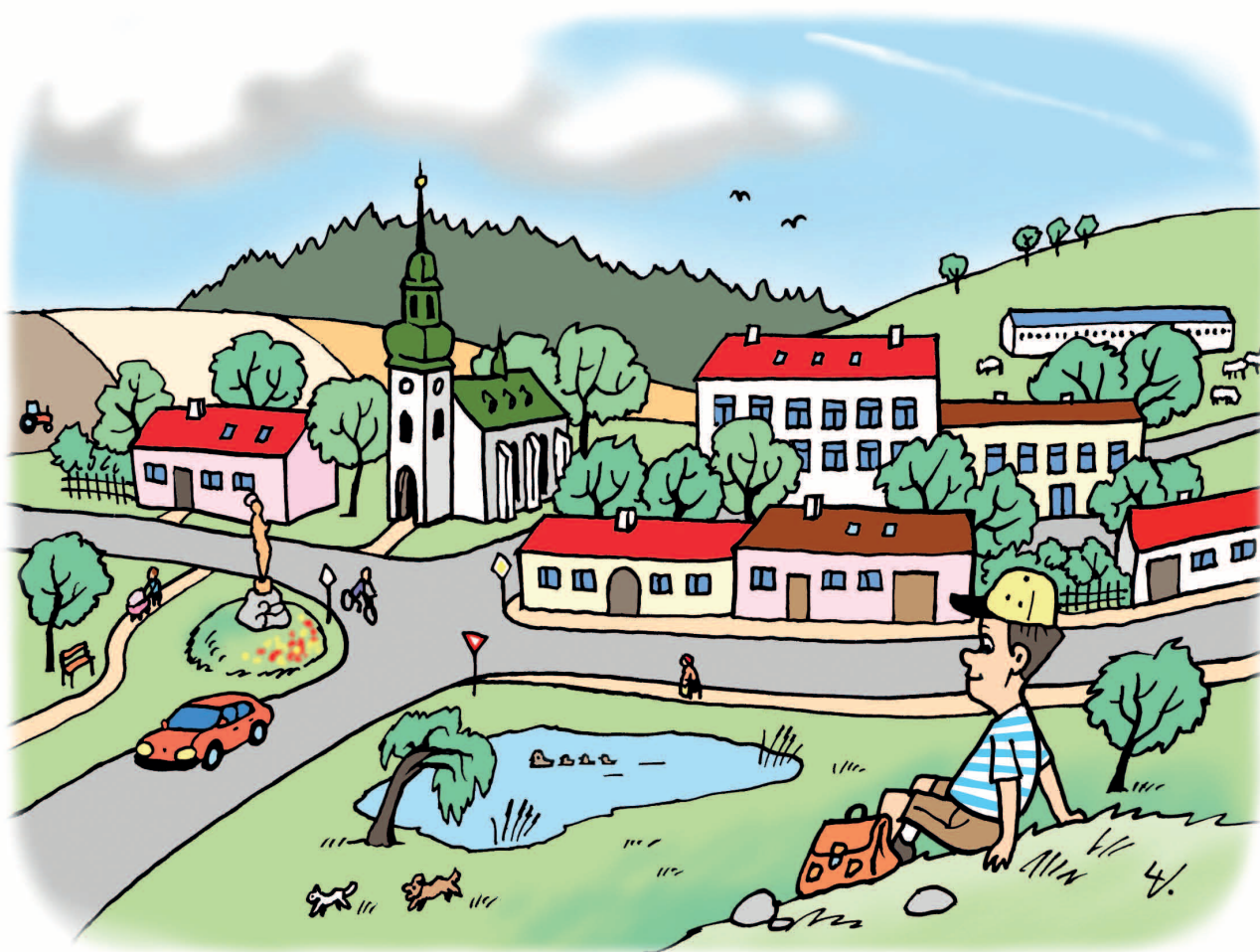
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

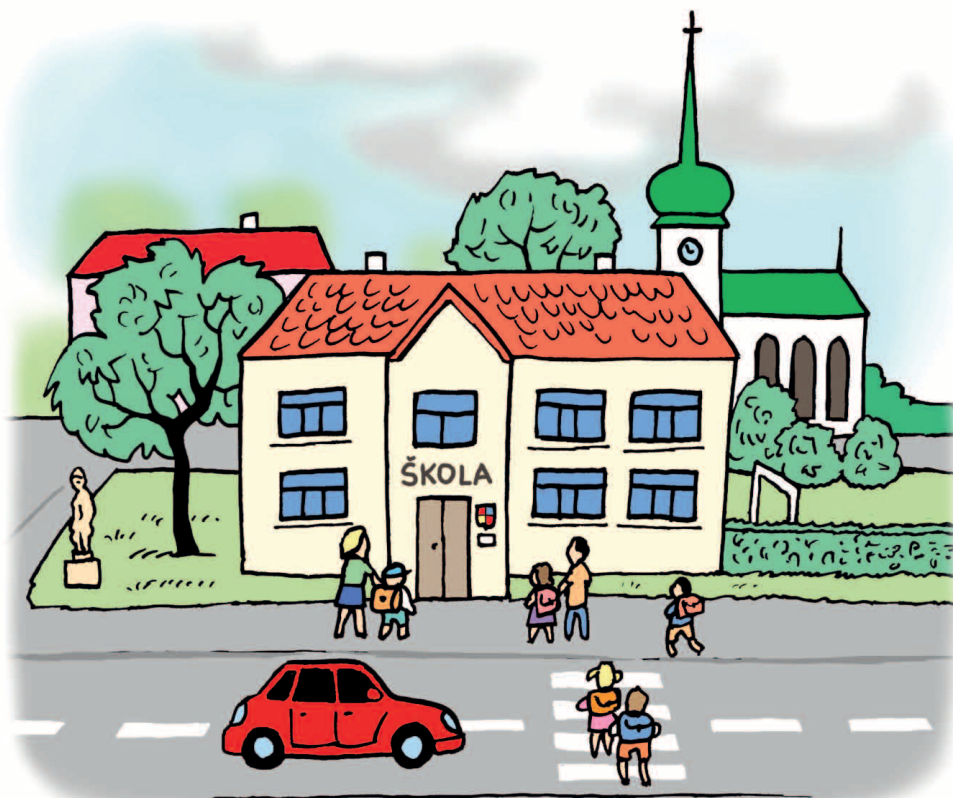

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

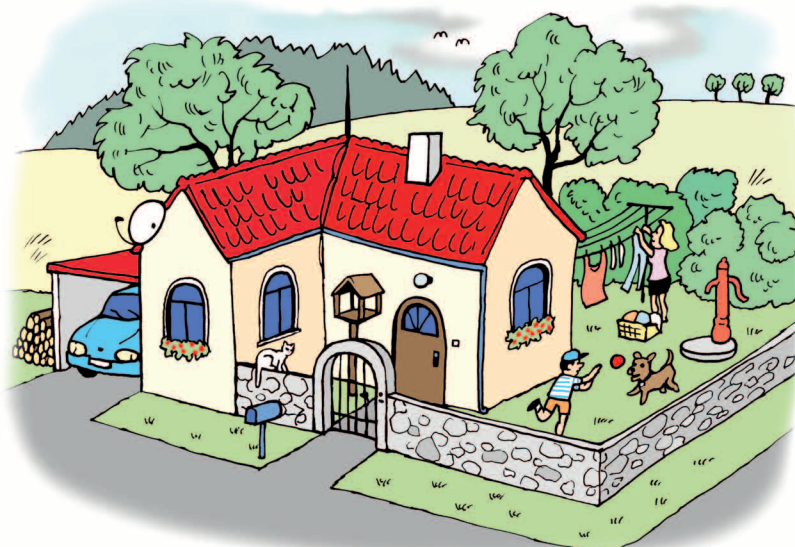
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

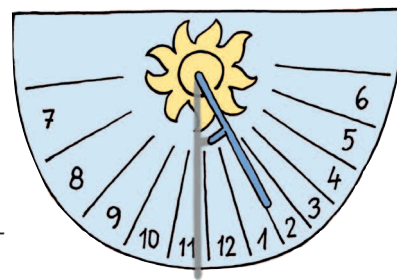
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

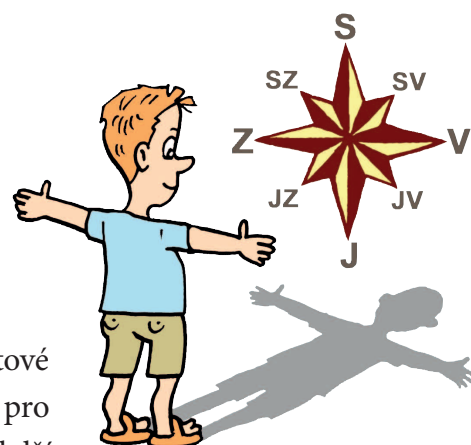
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

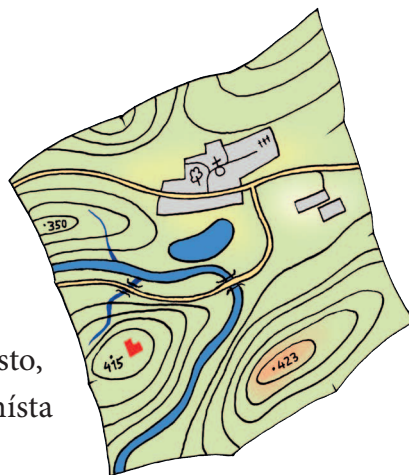

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

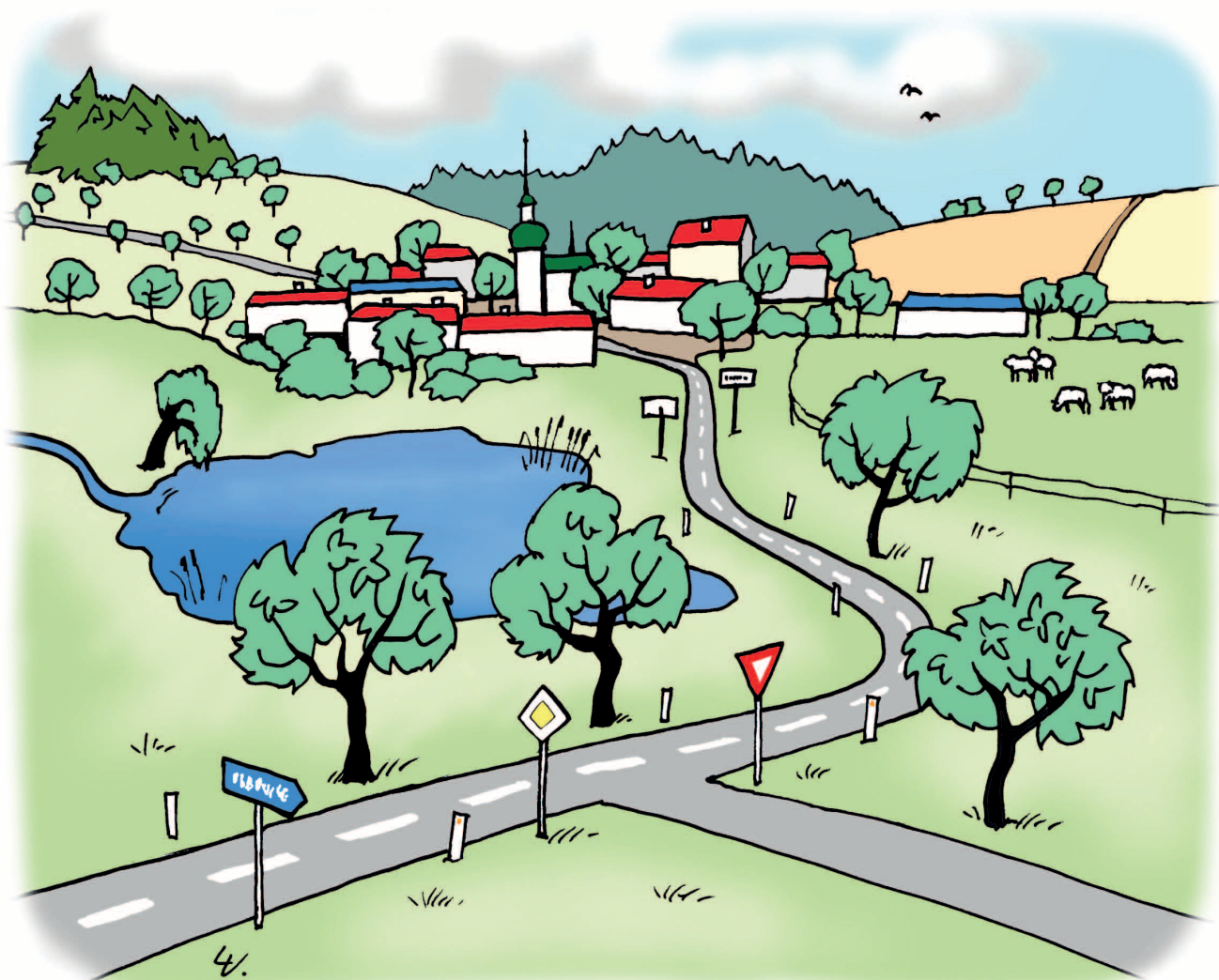

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

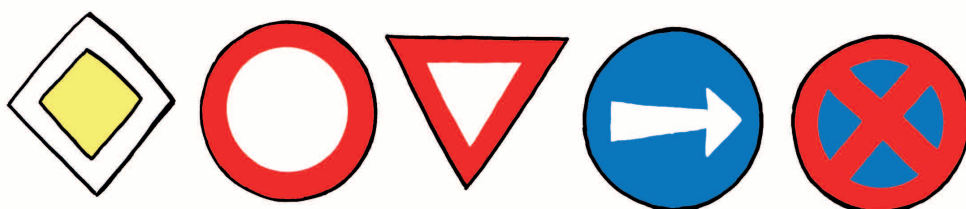
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, příkazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často ji zavíní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie.....	158
Záchranná služba.....	155
Hasiči	150
Tísňové volání	112
(jednotné evropské číslo)	

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

Radnice, obecní úřad

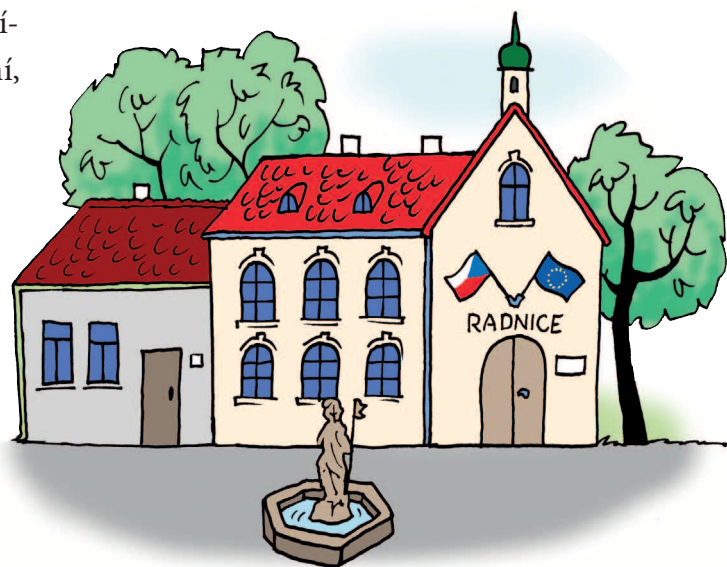
Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost

o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen namátkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

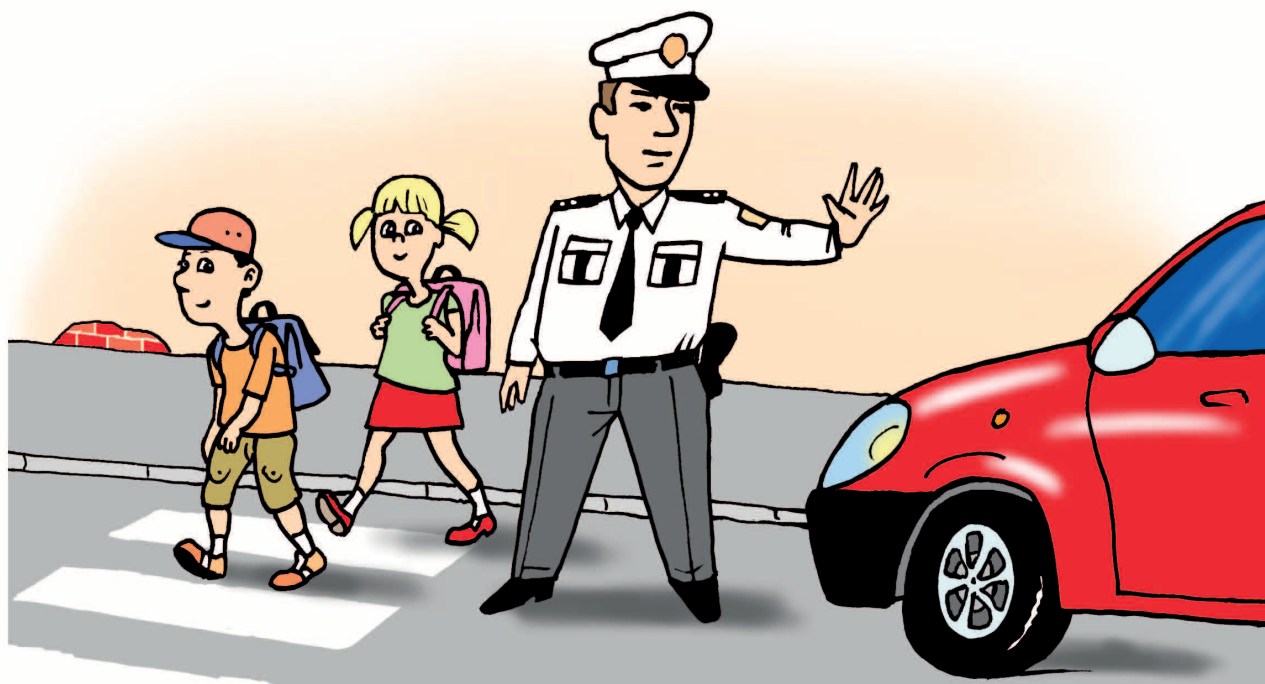

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

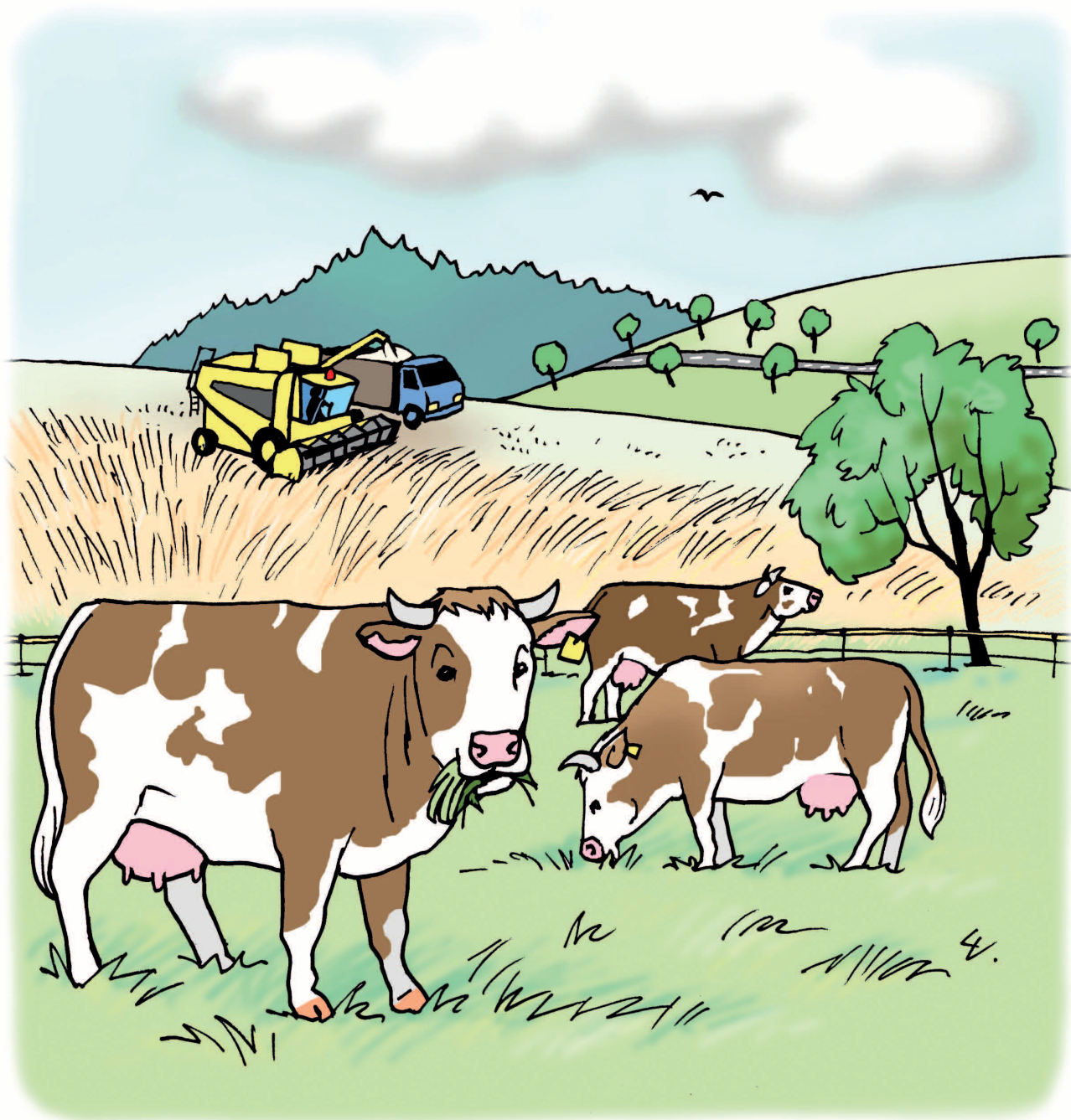

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

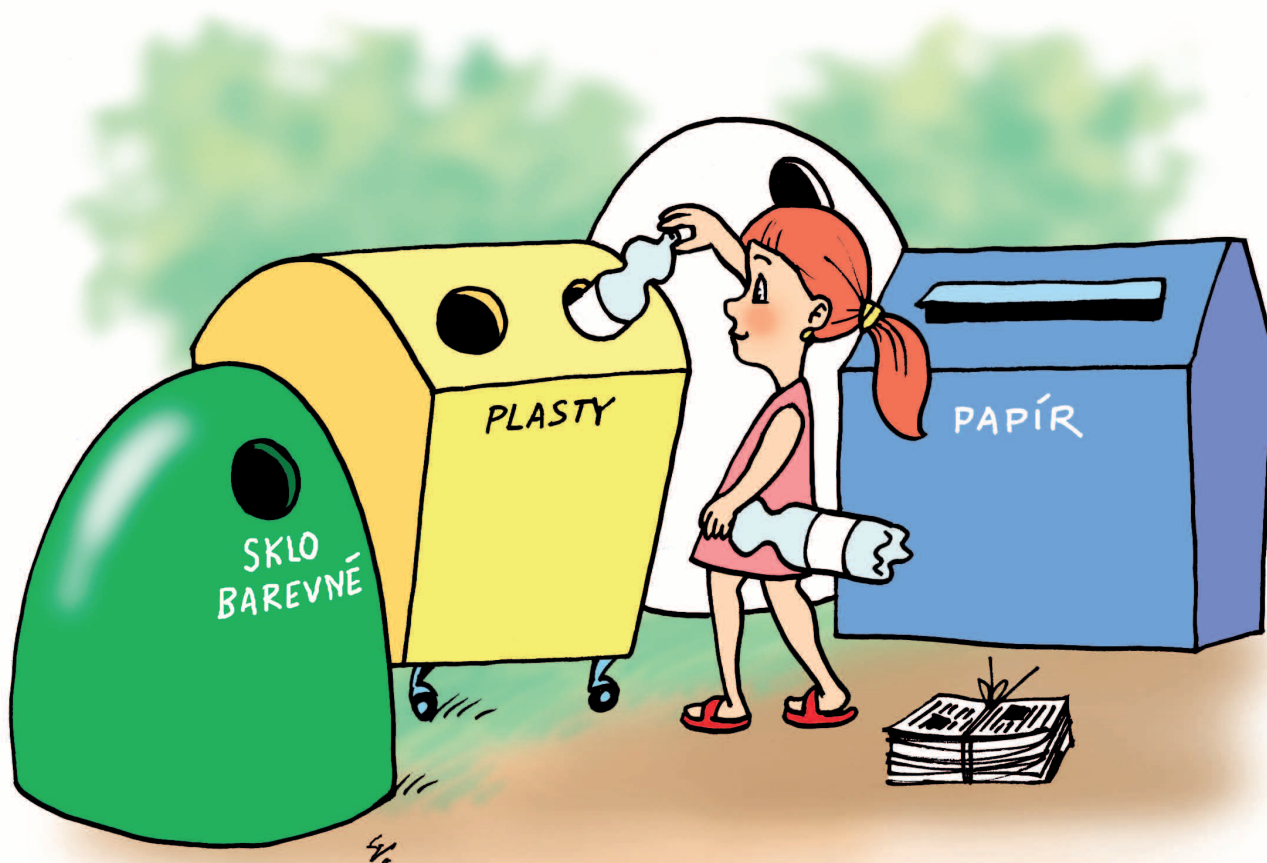
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

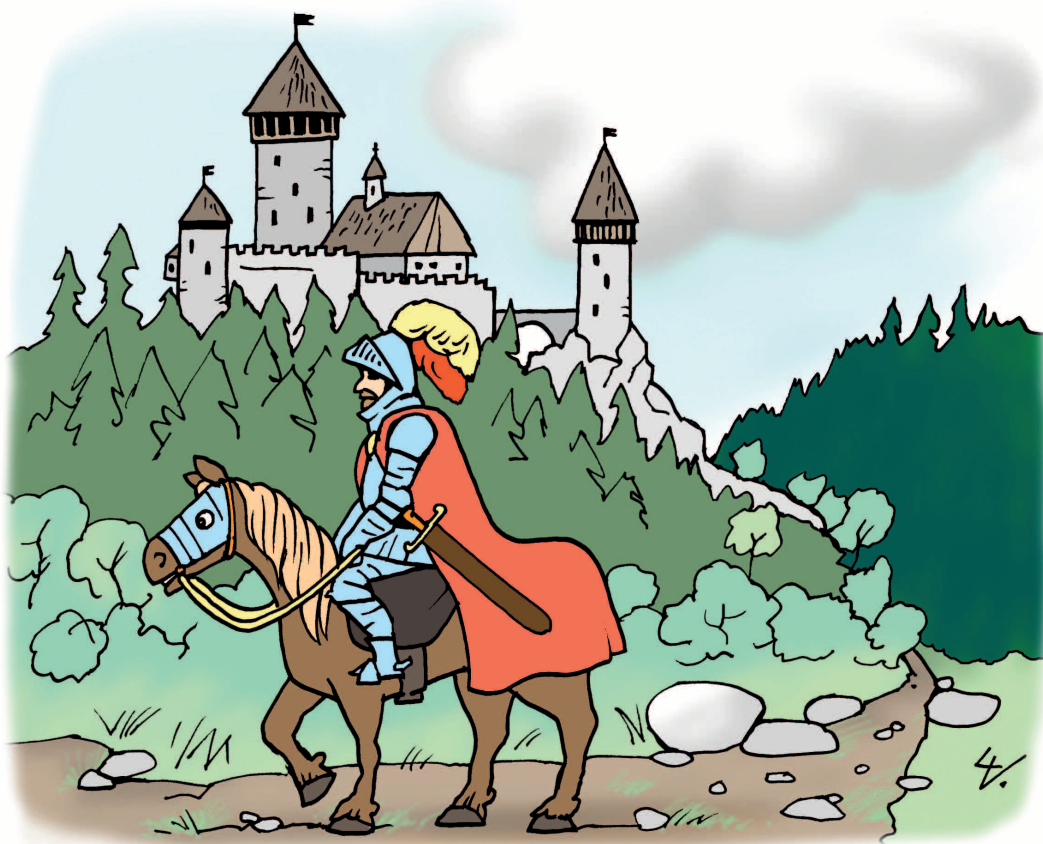
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

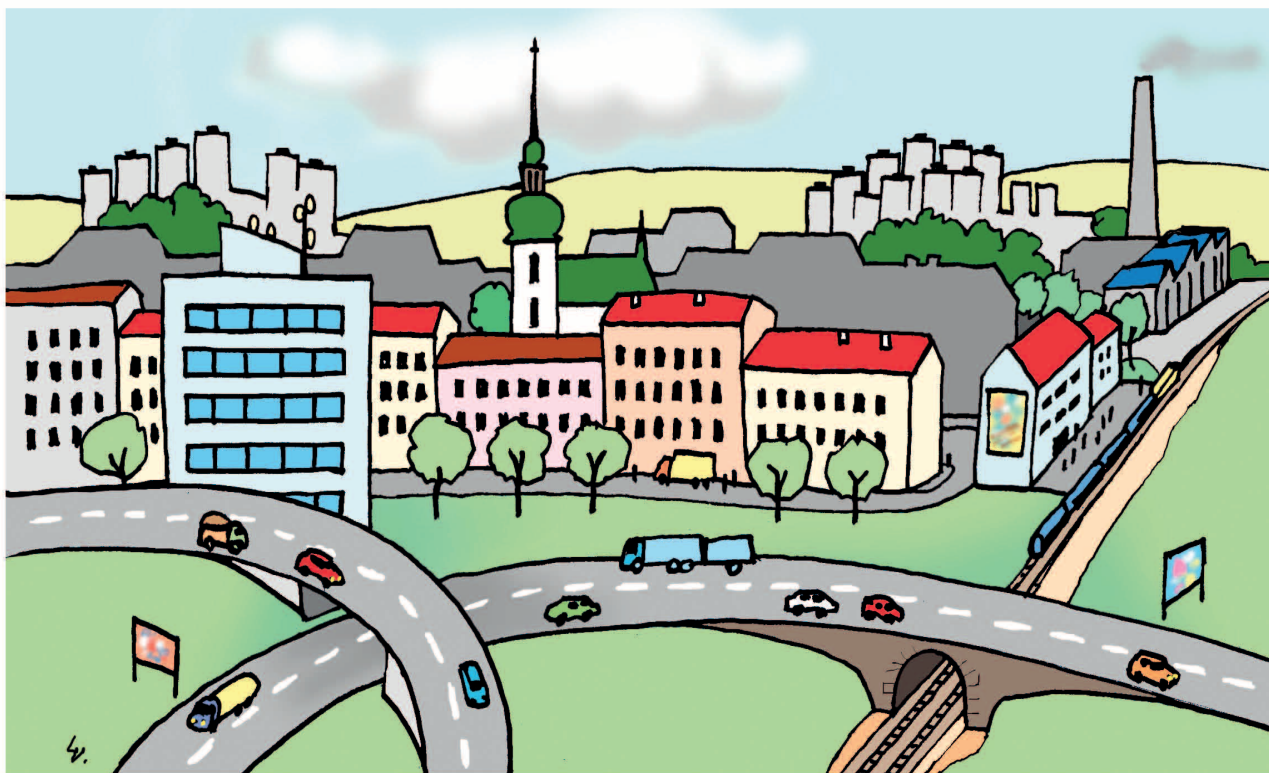
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměňená lidskou činností.

Vody v krajině

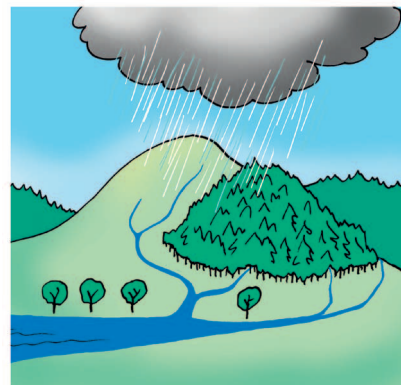
Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržaná voda vpíjí do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

Co dokáže déšť

Jak jsme si již řekli, déšť dává krajině vláhu, doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, začínají se v ní tvořit stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Strhává i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků.

Nestačí-li koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají povodně.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Když víme, kolik stojí voda, která nám teče doma z kohoutku, uvědomíme si, že voda nějakou cenu má. Teprve tehdy, když za ni citelně zaplatíme, začínáme šetřit.

Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmost a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Dříve si lidé nosili vodu ze studánky nebo ze studny. Dodáním vody do bytu však práce vodo-hospodářů nekončí. Ještě je nutné odvést odpadní vodu kanalizací a vyčistit ji.

Přestože největšími odběrateli vody jsou velké provozy, může i opravený kapající kohoutek v bytě ušetřit docela významné množství vody, které je třeba jinde.

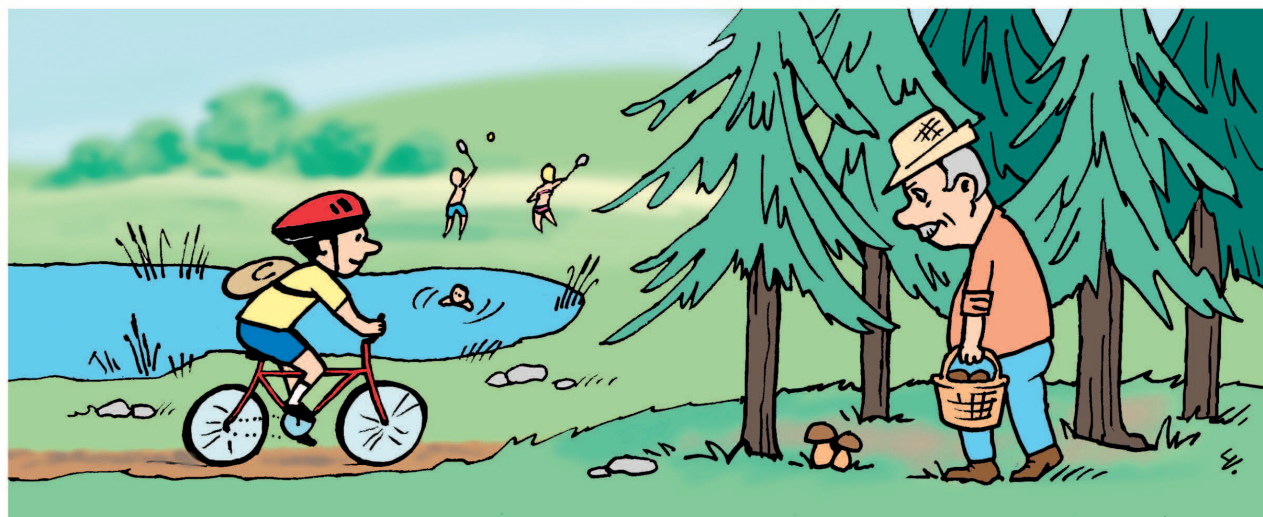
Mytí auta u potoka, olej vypuštěný na zem, to považujeme za zločin páchaný na nás všech. Pro pachatele takovýchto činů nehledíme omluvu!

Již dnes je možné potravu pro malé děti připravovat pouze z vody z hlubokých vrtů na několika místech v naší zemi a dodávané do obchodů v lahvích. Dělejme vše pro to, abychom nemuseli pro veškerou pitnou vodu jezdit do vysokých hor.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Říká se, že nejenom prací živ je člověk. Toto přísloví nám připomíná, že je třeba i odpočívat.

Ve venkovské krajině je celá řada míst, kde je možné odpočívat i aktivně. Například jízdou na kole, vycházkami, koupáním, lyžováním a pobytem v přírodě.

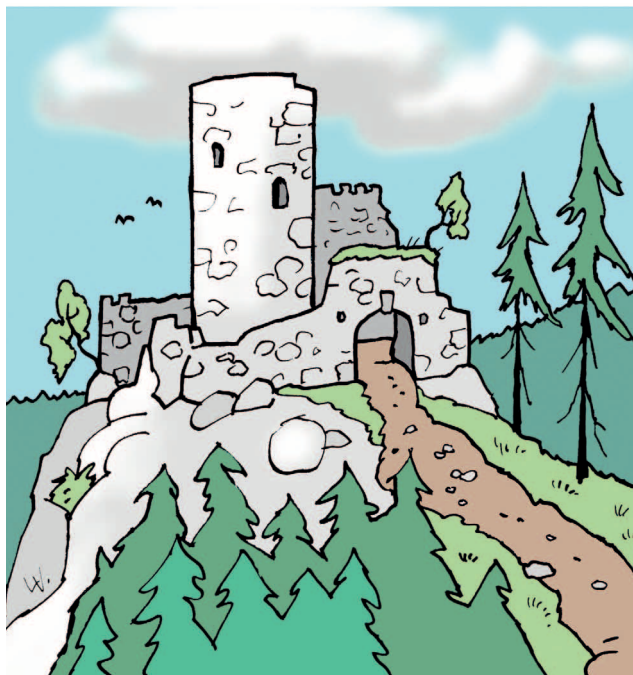
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nežrádka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřikajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Podívejte se na obrázek krajiny. Poznáváte? Ano, na obrázku je vám dobře známá obec Telecí, kde bydlíte nebo chodíte do školy. Telecí leží v překrásné krajině, kterou každodenně poznáváte při cestě do školy, na procházkách, na kole, lyžích nebo při hrách v blízkých lesích a údolích.

Jaká je krajina v okolí obce Telecí?

Je to krajina rovinatá či spíše kopcovitá?

Vidíš hodně lesů, luk, polí nebo domů?

Protéká krajinou potůček, potok nebo řeka?

Okolí školy

Na fotografii vidíte naši školu v Telecím. Povšimněte si reliéfu Jana Ámose Komenského na hlavní školní budově. Víte, že stará budova školy tu stojí a slouží již více než 100 let? Mohli ji tedy navštěvovat již vaši pradědové a prababičky. Dříve však žáci z okolních vesnic nejezdili autobusem nebo autem, ale chodívali pěšky v létě i v zimě, v dešti či sněhu.

Často také děti chodívali do školy jen v zimě, protože po zbytek roku pomáhali v hospodářství. V zimě se ve třídách topilo v kamnech a v dobách krize měli děti tzv. „uhelné prázdniny“.

V roce 1995 byla po celkové rekonstrukci otevřena druhá budova, kde se nachází mateřská škola, školní kuchyně s jídelnou a dvě třídy pro první stupeň školy.

Obě budovy byly často opravovány a vybavovány novým nábytkem. Naposledy v roce 2010 dostaly obě budovy nová okna a zateplenou fasádu.

Při prohlídce školy si všimněte rozdílů mezi hlavní – starší a druhou – novější budovou.

Víte kdo byl J. A. Komenský? Co se vám ve škole líbí a co by se mohlo zlepšit?

Víte, kdy byla postavena starší budova?

Znají dojíždějící žáci místo, kde byla v jejich obci škola?

Znáš okolí školy? Popiš je.

Popros své rodiče nebo prarodiče, aby ti vyprávěli o svých školních létech.

Okolí domova

Někteří z vás bydlí v domech, jiní zase třeba v bytech patrových domů. Jedni bydlí blíže škole, jiným trvá cesta do školy déle. Ve třídě je i několik žáků, kteří dojíždějí z jiné obce. Ti mají svůj domov od školy nejdál.

Namaluj váš dům.

Popiš váš dům spolužákům: Kde stojí? Jak je veliký? Máte zahrádku?

Popiš okolí svého domova: Je v okolí něco zajímavého?

Zjistěte, kdo má nejdelší a kdo nejkratší cestu do školy.

Na vyhlídce

Místo, z kterého můžeme dobře sledovat krajinu, označujeme jako vyhlídku. Čím výš takové místo je, tím větší část krajiny můžeme spatřit. Vše, co můžeme z vybraného stanoviště vidět, nazýváme obzor.

Abychom viděli co největší část naší obce, musíme vyjít na nejvyšší kopec v okolí, a to je Lucký vrch (739 m n. m.). Odtud můžeme sledovat celou vesnici i okolní stráně a kopce. Všimneme si, jak je obec dlouhá, domy jsou soustředěny převážně kolem silnice a na svazích. Protější stráni vévodí budovy místního zemědělského družstva.

U některých obcí vystavěli lidé v místech dobré vyhlídky rozhledny. Velmi často proto, aby se pozorovatel dostal nad vrcholky stromů, kterými jsou kopce porostlé. Nejbližší vyhlídková věž Terezka je v 15 km vzdálené obci Proseč. Rozhledna je pojmenována podle spisovatelky našeho kraje Terézy Novákové.

Z věže kostela sv. Jakuba v Poličce je jedinečný výhled na celé město a jeho blízké okolí.

Kde je v okolí Telecího nejvýhodnější stanoviště pro pozorování?

Navrhňte i jiné místo v okolí, odkud je pěkný výhled.

Které hory můžeme vidět z Luckého vrchu?

Kterým směrem od školy jsou obce: Pustá Rybná, Březiny, Krásné, Sádek?

Poloha obce v krajině

Na vyhlídce jsme zjistili, že obec Telecí leží v údolí a na přilehlých stráních. Údolím protéká Telecký potok, který se na jižním konci vesnice vlévá do řeky Svratky. Údolí obepínají kopce, táhnoucí se do velké dálky.

Současná obec je šest kilometrů dlouhá. Na jižním konci se dotýká řeky Svratky (520 m n. m.), na druhém se tyčí Lucký vrch (739 m n. m.). Ve zvláště mírných stráních jsou podél potoka a silnice volně roztroušeny staré roubené chalupy, nové domky, katolický a evangelický kostel a dva hřbitovy. Nechybí ani škola, pošta a šest autobusových zastávek.

Většina důležitých budov se nachází ve střední části obce.

Obec Telecí je samostatnou obcí od roku 1848. Na konci 19. století zde žilo přes tisíc obyvatel. Dnes v obci žije ve dvou stovkách domů něco málo přes 400 stálých obyvatel.

Telecí je vesnicí bez vlastního průmyslu, proto hlavním zdrojem obživy zůstalo zemědělství. Svahy kopců v okolí obce jsou využívány zemědělci. Proto zde vidíme hlavně pole a louky, lemované převážně jehličnatými lesy.

V roce 2001 byla obci udělena Zelená stuha za péči o krajinu a životní prostředí v soutěži Obec roku. V roce 2002 pak obec v mezinárodní soutěži Entente Florale získala stříbrnou medaili. V roce 2009 obec získala Oranžovou stuhu za spolupráci s místními zemědělskými subjekty.

*Jak se jmenuje potok protékající obcí? Do které řeky se tento potok vlévá?
Jak se jmenuje nejvyšší kopec? Jak je dlouhá obec Telecí?*

Sousední obce

Někteří žáci do školy dojíždějí z nedalekých okolních vsí. Do nejbližších okolních obcí můžeme dojít pěšky. Do vzdálenějších pak dojet autobusem, autem či na kole.

K nejbližší železniční zastávce bychom se museli vydat buď čtyři kilometry pěšky přes kopec Příbylov do Oldříše. Nebo autem do sedm kilometrů vzdálené Borové. Do naší školy však žáci z okolních vesnic přijíždějí každodenně autobusem nebo autem.

Povězme si o těchto vesnicích něco více.

Borová

Je jedna z větších obcí v blízkém okolí s téměř jedním tisícem obyvatel. Leží 7 kilometrů severně od Telecího při státní silnici Hlinsko–Polička. K obci Borová patří řada osad: Blatina, Bukovina, Cerkytle, Dědek, Hatě, Svatá Kateřina. V obci je mateřská škola, základní škola (1. stupeň), knihovna, dům s pečovatelskou službou, pošta, obvodní lékař, dětský lékař a zubní lékař.

Obec leží na železniční trati Svitavy–Polička–Skuteč. Dobré je i autobusové spojení.

V obci je kostel svaté Markéty ze 17. století.

Borovnice

Leží necelý jeden kilometr od Telecího na pravém břehu řeky Svatky, která tvoří hranici mezi Čechami a Moravou. Obec leží ve Žďárském okrese. V obci žije 180 obyvatel v šesti desítkách domů. V Borovnici bývala škola, která byla v roce 1973 zrušena. V prostorách školní budovy se dnes nachází obecní úřad a několik bytů. V obci naleznete knihovnu, obchod, poštu, sportovní hřiště, kapli svaté Anny, ale třeba i zajímavý pseudogotický dům.

Březiny

Vesnice ležící čtyři kilometry západně od Telecího na Českomoravské vrchovině v CHKO Žďárské vrchy. V obci žije 160 obyvatel. I na Březinách bývala škola. Její prostory několikrát do roka ožívají při různých akcích pro děti i dospělé, jako jsou karnevaly nebo výstavy obrazů. Dále v obci najdete knihovnu, obchod, poštu a sportovní hřiště.

V katastru obce se nacházejí dva památné stromy – 30 metrů vysoká Luňáčkova lípa, jejíž stáří je odhadováno na 300–500 let, a 26 metrů vysoká a 240 let stará Drašarova lípa, kterou proslavila spisovatelka Teréza Nováková románem Drašar.

Krásné

Vesnice, která leží tři kilometry jihozápadně od Telecího, patří k okresu Žďár nad Sázavou. Obcí protéká řeka Svatka, která ji dělí na dvě části: moravskou a českou. Dominantou obce je kostel svatého Václava ze 13. století. V obci žije kolem sta obyvatel ve třech desítkách domů. Ke Krásnému byla v minulém století připojena osada Mrhov.

Oldříš

Tři kilometry východně od Telecího se nachází obec Oldříš, která byla původně spojena se sousední obcí Borovou. V obci trvale žije na 670 obyvatel ve dvou stovkách domů. Obec je dlouhá asi tři kilometry a táhne se podél obou břehů Černého potoka. K obci patří také osady Příbylov, Babka a Dědek.

V obci je nižší stupeň základní školy a mateřská škola. Obcí prochází železnice.

V obci byla vodní pila.

Souvislé propojení obcí (Borová, Oldříš a Sádek) je nevídaným jevem, dělí je pouze cedule.

Pustá Rybná

Vesnice ležící dva kilometry západně od Telecího. Obcí protéká potok Hlučál, který společně se čtyřmi přítoky tvoří reliéf zdejší krajiny. I v této vsi dříve byla malá škola a do roku 1997 také mateřská škola. Dnes je zde knihovna. Najdete zde také mnohobokou roubenou stodolu. V 17. století zde stála skelná huť, kde se vyrábělo duté, ale i malované sklo, modré lahve a okenní výplně. K obci patří okolní osady: Betlém, Blatina, Damašek, Kobylí, Světy.

V obci žije 170 obyvatel v pěti desítkách domů.

Sádek

Obec obdélníkového tvaru ležící tři kilometry východně od Telecího. V obci je mateřská škola a nižší stupeň základní školy. Také knihovna, kostel a dvě kapličky. Sádek je spojen se sousedními obcemi Kamenec a Oldříš.

V obci se dochovalo šest vodních mlýnů. Na horním konci obce vede železniční trať.

Ve dvou stovkách domů dnes žije na 670 obyvatel.

Spělkov

Malá vesnice ležící 610 m n. m., dva kilometry jihozápadně od Telecího. Spělkov s pěti desítkami obyvatel v devatenácti domech je nejmenší z okolních vesnic. Zajímavostí je zvonice stojící mezi památkově chráněnými lípami.

Z kterých vesnic dojíždějí žáci do školy v Telecí?

O jakých stromech ses mohl dočíst v této kapitole?

Dokážeš říci něco zajímavého o sousedních obcích?

Které obce leží na sever, jih, východ, západ od Telecího?

Hlavní části obce

Telecí je obec ležící 11 kilometrů východně od královského věnného města Poličky. Telecí patřilo několik staletí k poličskému panství, v tomto období k přílišnému rozvoji obce nedocházelo.

První domky na stráních obývali strážci pohraniční zemské stezky nebo horníci, kteří v okolí dobývali železnou rudu. S přibývajícím počtem obyvatel vznikaly nové osady: Polsko (v r. 1956 zaniklo), Mrhov (v r. 1960 připojen ke Krásnému), Landrártý, Nové Telecí = Familie.

Lidé postupně začali opouštět velké usedlosti na kopcích a začali si stavět nové menší domy blíže k potoku a silnici.

Dnes bychom obec mohli rozdělit na tři části: dolní, střední a horní.

Na Luckém vrchu byla v roce 1942 otevřena prvorepubliková horská chata, která slouží rekreačním účelům dodnes.

V obci se nachází několik památkově chráněných staveb původní lidové architektury, na kterých můžeme vidět, jak krásné domy naši předkové stavěli.

Pojmenuj části Telecího. Kdo obýval první domky na stráních?

V které části obce se nachází škola?

Kde najdeš selské usedlosti a kde novější domy?

Úkol: Navštivte prvorepublikovou horskou chatu na Luckém vrchu nebo jeden z roubených domů v obci a porovnejte, jak žili lidé dříve a jak bydlíme dnes.

Uliční síť

V dávných dobách vedly obcemi pouze ušlapané cesty, které často sloužily i jako stoka. I mezi obcemi vedly jen cesty vyježděné povozy, podobné dnešním polním cestám. Později byly cesty vydlážděny kamennými kostkami a o několik desítek let později byly překryty živičným povrchem, který tvoří povrch naprosté většiny dnešních silnic.

Telecí nemá pojmenované ulice, neboť není velkou obcí a orientace v obci je přehledná. Domy jsou očíslovány, ty nejnovější mají čísla přes 200. Vesnicí prochází jedna páteřní silnice, z níž vybíhají menší místní komunikace. Přírodní terén bránil vytvořit náves, a tak vznikla rozptýlená lánová obec.

Hlavní silnice, která se vine teleckým údolím, musela dlouho překonávat stoupání a klesání ve střední části obce („na stráni“). Teprve v minulém století byla vybudována silnice podél potoka „pod stráni“.

Znáš číslo vašeho domu?

Zjisti, kolik aut projede za pět minut okolo autobusové zastávky „U pomníku“?

Víš, odkud a kam vede hlavní silnice v obci?

Spojení obce se sousedními obcemi

Telecí nemá železniční zastávku. Nejbližší železniční stanice jsou v Oldříši, Sádce nebo Borové, kam se dá dojet i pěšky. Jízdu vlakem lidé nevyužívají příliš často, neboť autobusové spojení v obci je dobré.

Dříve jezdily autobusy na trasa Svratka–Polička dvakrát denně, dnes již jezdí několikrát za den. Také spojení s městy Svitavy a Litomyšl je dobré.

Většina domácností vlastní jeden, někdy i více osobních automobilů, což dopravu ještě více zjednodušuje.

Obec má vlastní poštovní úřad, kde lidé využívají nejen poštovní služby. Směrovací číslo pošty v Telecím je 569 94.

V obci je i telefonní budka.

Znáš poštovní směrovací číslo obce?

Znáš telefonní číslo do školy? Pokus se ho vyhledat v telefonním seznamu.

Která telefonní čísla bys měl znát? Umíš hledat v jízdním řádu?

Radnice, obecní úřad

Budova obecního úřadu stojí kousek od školy. V budově obecního úřadu se nachází také pošta, knihovna a několik bytů. Poslední rekonstrukce budovy proběhla v roce 2012, kdy byly v podkroví vystavěny nové byty.

V kanceláři obecního úřadu najdeme pana starostu a úředníci, kteří se starají například o obecní účty, informují o změnách, kulturních akcích apod.

V prostorách obecního úřadu se schází devítičlenné obecní zastupitelstvo, které rozhoduje o chodu obce.

Jak se jmenuje pan starosta?

Znáš některého ze členů zastupitelstva?

Jaké má zaměstnání?

Co patří k úkolům obecního úřadu?

Zdraví a bezpečnost občanů

V Telecím je lékařské středisko, kde mají svoji ordinaci praktický a dětský lékař. Lékárna v obci není. Nejbližší lékárna je v Poličce, kde najdeme také další ordinace doktorů, chirurgickou ambulanci a léčebnu dlouhodobě nemocných.

Na důkladné vyšetření nebo operaci musí lidé putovat do vzdálenějších nemocnic ve Svitavách či Litomyšli.

Bezpečí občanů zajišťuje obecní úřad nejen spoluprací s policií, ale například i tím, že udržuje veřejné osvětlení. Tak se předchází nejen nebezpečným úrazům, ale třeba i krádežím.

V obci také funguje sbor dobrovolných hasičů, který pomáhá při různých nebezpečných situacích, jako jsou požáry či záplavy.

Které lékaře jsi navštívil? Byl jsi někdy v nemocnici?

Jak je možné předcházet nemocem?

Je veřejné osvětlení v obci v pořádku?

Znáš některé tělesně postižené děti nebo dospělé?

Jak jim můžeš pomoci?

Kultura a sport v obci

V Telecím je kulturní dům, kde se každoročně koná několik kulturních akcí (plesy, karnevaly, setkání harmonikářů apod.). Místní knihovna není velká, přesto uspokojí nejednoho malého i velkého čtenáře.

V obci funguje několik spolků: SDH, TJ Sokol, FC Borová-Telecí, Nezávislý klub nechápajících – NKN.

V Telecím sportují desítky občanů. Nachází se zde fotbalové hřiště, tenisový kurt, lyžařský vlek, tělocvična. V okolí je několik kilometrů běžeckých drah, v zimě se bruslí na zamrzlém rybníce.

Žáci základní školy jsou dobří sportovci a dosahují dobrých výsledků v atletice i v kolektivních sportech, jako je například florbal nebo fotbal.

Jaké knihy čteš nejraději?

Víš, kde je knihovna? Jsi jejím čtenářem?

Navštěvuješ divadelní nebo filmové představení?

Sportuješ rád? Který sport máš nejraději?

Výrobní podniky v obci

V obci není žádný velký výrobní podnik. Nachází se zde pouze několik menších rodinných firem, které se převážně zabývají stavební či technickou činností. Dále jsou v obci čtyři soukromí zemědělci a zemědělské družstvo Mezilesí, které zaměstnává asi třicet místních obyvatel. V současnosti se v areálu družstva staví bioplynová stanice na výrobu elektřiny.

Lidé za prací nejčastěji dojíždějí do Poličky, do podniků jako je Ravensburger, Hedva, masokombinát ZŘUD či THT. Výrobky těchto podniků se prodávají nejen v České republice, ale i v zahraničí.

Kde pracují tvoji rodiče? Víš, co se vyrábí v Ravensburgu, THT?

Kdo v okruhu tvých známých pracuje mimo Telecí? Kde?

Zemědělství v obci

Telecí bylo vždy spíše chudé. Hlavním zdrojem obživy v obci po staletí bylo obdělávání půdy – zemědělství. Mezi hlavní plodiny, které se v Telecím pěstovaly, patřilo obilí a len, který lidé zpracovávali na plátno na dřevěných stavech.

Dnes na polích v okolí Telecího najdeme len už jen zřídka. Pravým požehnáním pro kraj bylo zavedení pěstování brambor, přivezených z Ameriky. Když se pěstování rozšířilo, ustalo nebezpečí hladomorů, častých při neúrodách obilovin.

Brambory tvoří i dnes část rostlinné výroby. V málokterém hospodářství s políčkem bychom je nenašli. Mnoho lidí dosud chová slepice, králíky, kachny, husy, prasata. V některých hospodářstvích mají i hovězí dobytek.

Podstatnou část práce vykonávají zemědělské stroje. Přesto se však ještě někdy rádi spolehne na sílu koní, například při práci na malých polích, nebo při práci v lese. Je třeba si uvědomit, že bez náročné a namáhavé práce zemědělců by nebyl dostatek potravin pro všechny.

*Kdo z vašich známých pracuje v zemědělství? Jakou práci vykonává?
Jaké užitkové plodiny se v okolí pěstují?*

Životní prostředí v obci

V okolí Telecího nejsou továrny, které by kouřem a zplodinami znečišťovaly ovzduší, máme zde tedy zdravou a čistou krajinu. Spalování uhlí a dřeva v domácnostech je nahrazováno vytápěním plynem.

Skládky domovního odpadu a popela byly zrušeny. Nyní specializované firmy obsah popelnic vozí na centrální skládku či do spaloven. Tříděný odpad lidé ukládají do barevně odlišených kontejnerů a ve sběrných dvorech, aby se po znovu zpracování vrátil v nových výrobcích.

Lesy v okolní krajině vysázeli před mnoha lety již vaši prarodiče.

O tom, že i v dnešní době se občané Telecího dobře starají o životní prostředí, svědčí získání Zelené stuhý za péči o krajinu a životní prostředí v roce 2001 a stříbrná medaile v evropské krajinářské soutěži Entente Florale v roce 2002.

Také vy můžete pomoci zkrášlovat okolí: vysazováním stromků, udržováním veřejné zeleně, pěstováním květin v oknech a před domy a péčí o čistotu obce.

*Jaké je prostředí v Telecím? Je v obci čisto kolem silnic?
Třídíte doma (ve škole) odpad?
Víš, co se dává do zeleného, žlutého, modrého, bílého kontejneru?
Zeptej se prarodičů, zda někdy sázeli stromky.*

Co víme o minulosti obce

Telecí je přes 600 let staré. Původně patřilo k panství hradu Svojanov. Svojanov je dodnes jeden z nejlépe dochovaných hradů v České republice. Po založení Poličky připadlo Telecí tomuto královskému věnnému městu, pod jehož nadvládou bylo dlouhá staletí (až do poloviny 19. stol.).

V Telecím bývaly tři mlýny, v nichž se mlelo obilí vypěstované v okolí. U některých usedlostí bývaly zvláštní chaloupky – tzv. pazderny, kde se sušil a drhnul len.

V obci jsou dva kostely. Katolický kostel je zasvěcen svaté Máří Magdaléně. Druhý kostel je evangelický. Tento kostel si lidé vystavěli nikoli za peníze majitelů panství, jak tomu bylo u katolických kostelů, ale za peníze ze sbírek věřících. Dvě století pak přežilo mezi obyvateli kraje reformované náboženství, třebaže bylo zakázané a pronásledované. Svoji víru si tito lidé dokázali spolu s dalšími obhájit i u císaře Josefa II., který vydal toleranční patent a učinil tak konec pronásledování.

Brzy po založení Sokola vznikla i Tělocvičná jednota Sokol v Telecím. Členové Sokola se zúčastnili několika všesokolských sletů a spartakiád. TJ Sokol v Telecím působí dodnes a má na 100 členů.

Již více než 120 let působí v obci sbor dobrovolných hasičů, kteří chrání nejen majetek, ale i životy občanů.

V obci se také hrávalo ochotnické divadlo. Představení jako Maryša bratří Mrštíků či Jiráskova Lucerna se hrála v místní sokolovně a měla velký ohlas.

Před sto lety mělo Telecí více než jednou tolik obyvatel, než má dnes. Mnoho rodin odešlo před bídou do Ameriky.

Obyvatelé Telecího také bojovali jako vojáci Rakouska-Uherska na bojištích první světové války. Třicet pět mužů padlo. Pomník se jmény a fotkami obětí stojí uprostřed obce. Do dějin obce se zapsala také druhá světová válka. Prostý pomník partyzánskému odboji a Radě tří je umístěn před evangelickou farou.

Okolní krajinou se nechal inspirovat ne jeden známý umělec. Spisovatelka Teréza Nováková sem zasadila děj několika svých románů. Jan Karafiát – autor Broučků – který zde několikrát káral, byl okouzlen především loukami v okolí řeky Svratky. Malíři se zas pokoušeli zachytit krajinu pomocí štětce a barev na plátno. Vzniklo tak několik desítek, ne-li stovek obrazů zdejší krajiny.

Obec má od roku 2003 svůj vlastní znak a prapor. Na znaku se objevuje Lukasova lípa, v jejíž kořenech leží kniha.

Víš, co je ve znaku obce Telecí?

Víš, jak se jmenuje hrad, k němuž Telecí náleželo? Navštívil jsi ho někdy?

Víš, kde je pomník věnovaný obětem 1. světové války?

Komu je věnovaná pamětní deska před evangelickou farou?

Kdo byla Teréza Nováková?

Úkol: pokuste se přečíst jména padlých vojáků na pomníku.

Jsou vám některá z nich povědomá? Proč?

Pověsti o obci a okolní krajině

O každé obci existuje pověst a Telecí není výjimkou. Pojďme si povědět tu, která se vypráví o naší prastaré lípě, matce všech lip a lípek v okolí. Lípě se říká Lukasova zpívající lípa, Lukasova proto, že stojí u statku, v němž dlouhá léta bydleli Lukasovi či Lukášovi. A proč se jí říká „zpívající“? Tak to se dozvíme v naší pověsti.

O Lukasově zpívající lípě

Před mnoha lety, v době po bitvě na Bílé hoře, kdy byly zabavovány knihy a bible nekatolíkům, si lidé takto zabavené knihy půjčovali či opisovali.

Jedním z nich byl i pantáta Jiroušek. Byl to starý pán, který už špatně slyšel. Pantáta bydlel v domě u staré košaté lípy.

Jednoho dne čekal na svého přítele, který mu přislíbil půjčit bibli, kterou si chtěl pantáta opsat. Vylezl si do koruny lípy, aby se podíval, zda jeho přítel přichází. Lípa však byla již hodně stará a ztrouchnivělá, a tak se pantáta Jiroušek propadnul do jejích útrob.

Večer si pak do lípy donesl stoleček, židli, svíčku, půjčenou bibli a začal opisovat. Poté vždy večer, až byla tma, si stařeček vlezl do lípy a psal. Když měl opsanou bibli, začal opisovat žalmy. Při opisování si prozpěvoval, protože však byl téměř hluchý, zpíval hodně nahlas. Jeho zpěv se linul z lípy do okolí a lidé se podívovali, jak to že lípa zpívá?

Mnozí hledali, odkudže se to ten zpěv line, pantátu Jirouška však nikdy nenašli.

Při své práci Jiroušek spotřeboval 1 204 lojových svíček.

Teprve poté, co císař Josef II. vydal toleranční patent, se staříček Jiroušek přiznal, že v lípě prozpěvoval on při opisování žalmů. A tak se vysvětlilo, že lípa vlastně sama nikdy nezpívala. Přesto se od té doby lípa honosí přívlastkem „zpívající“.

*Byl jsi už u Lukasovy lípy? Byl jsi někdy uvnitř Lukasovy lípy?
Kolik svíček spotřeboval pantáta Jiroušek při opisování knih?
Znáš nějakou jinou pověst z okolí? Zkus ji vyprávět.*

*Úkol: přečtěte si jakoukoli jinou pověst, například z knížky
„Pověsti a pohádky od Svitavy od Svratky“.*

Poznávání okolní krajiny

Telecí a jeho okolí patří do oblasti které se říká Českomoravská vrchovina. Údolí řeky Svratky je plné zákoutí a krásných mělčin, která lákají nejen turisty, ale i rybáře.

V blízkém okolí můžeme navštívit různé pamětihodnosti, jako jsou například zámek v Lito-myšli či Nové Hrady, hrad Svojanov či rodná světnička Bohuslava Martinů ve věži kostela svatého Jakuba v Poličce.

Na dolním konci obce najdeme památný strom – Pajkrův dub, uprostřed obce pak Lukasovu zpívající lípu, o které jsme si již povídali. V nejbližším okolí najdeme i další památné, státem chráněné stromy – Luňáckovu a Drašarovu lípu.

Nad horním koncem obce se tyčí Lucký vrch s prvorepublikovou chatou, odkud se mám naskytne i bez rozhledny jedinečný výhled na celé Telecí a okolní kopce.

Tragické ztráty místních obyvatel z dob první i druhé světové války připomínají pomníky.

Krajina našeho domova je krásná. Měli bychom ji na svých vycházkách do okolí co nejlépe poznat. O to více ji pak budeme chránit a nepřipustíme, aby ji někdo poškozoval.

*Znáš nějaký památný strom?
Jak se jmenuje řeka, na níž rybáři rádi rybaří?*

*Úkol: Změřte obvod Lukasovy lípy:
použijte metr, nebo spočítejte kolik
dětí se musí spojit.*

Voda v krajině

Telecký potok, který protéká téměř celou obcí, pramení v polích v místní části Landráty. Poté, co proteče celou obcí, se na dolním konci vlévá

do řeky Svratky. Do Svratky se pak dále po proudu vlévají další potůčky a řeky, až se u Brna vleje do řeky Moravy, potom do Dunaje, který se vlévá do Černého moře.

Na východě v lesích pramení Žlebský potok, který se obci téměř vyhne, avšak na dolním konci obce, jen o kousek dál než Telecký potok, se také vlévá do řeky Svratky. A jeho voda taktéž putuje až do Černého moře.

Úkol: udělejte si procházku k prameni Teleckého potoka.

Odsud můžete sledovat koryto potoka až k místu, kde se vlévá do Svratky.

Co dokáže déšť

Prudký déšť může způsobit povodně. Ty jsou častější u větších vodních toků, ale v minulosti jich nebylo ušetřeno ani Telecí.

Po průtrži mračen se potok několikrát vylil z koryta a smetl část silnice i mostky. Proto byl tok potoka regulován.

I dnes, když přijde průtrž mračen nebo při mohutném jarním tání, se voda z koryta vyléje v dolní části obce na louky a pole. Často také dochází ke spláchnutí hlíny i s úrodou z polí.

Úkol: zeptej se rodičů na jejich

zkušenosti s tím, co dokáže déšť.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Mnozí z vašich prarodičů si vzpomenou na studny s pumpou v mnoha místech po obci, kde nebylo zavedeno vodovodní potrubí. V Telecím najdeme takovou studnu například ve středu obce u kulturního domu.

Od roku 2000 je vodovod vybudován i ve všech částech Telecího. Dosud však v mnohých malých obcích obyvatelé využívají vlastní studny.

Proč je důležité vodou šetřit?

Jak chráníme čistotu pramenů a zdrojů pitné vody?

Rekreační oblasti v obci a okolí

Malebnost krajiny a čistý vzduch kolem Telecího je důvodem velkého zájmu obyvatel měst o rekreaci v tomto regionu.

Obyvatelé měst k ní využívají starší domky, které si mnohdy zachovaly svůj původní vzhled právě díky péči těchto chalupářů. V krajině jsou vystavěny i rekreační chaty.

Dnes je v obci k rekreačnímu bydlení využíváno asi 50 chalup.

Znáš ve svém okolí dům nebo chatu, která slouží rekreačním účelům?

Kde je možné se v okolí vykoupat? Kde je možné se věnovat zimním sportům?

Je v okolí restaurace, hospoda či jiné zařízení, kde se mohou návštěvníci Telecího stravovat?

Je možno se v Telecím ubytovat v penzionu či na chalupě?

Historické památky v krajině

V Telecím se nachází několik památkově chráněných staveb původní lidové architektury – zajímavý je tzv. Poličský dvorec. Roubené domy mají typické dřevěné štíty – lomenice, sestavované do ozdobných vzorů. Na jednom štítě se dokonce objevila i namalovaná hlava tesaře s dýmku. V obci také najdeme unikátní roubenou polygonální (=devítibokou) stodolu se šindelovou krytinou.

Zajímavá je též chata na Luckém vrchu, která nás zavede do období první republiky. Ponechala si svůj vzhled a i interiér je zařízen v prvorepublikovém duchu.

Jak již víme, v obci jsou dva kostely. Starší katolický kostel svaté Máří Magdalény s polodřevěnou zvonící a hřbitovem. Jeden ze zvonů ve věži kostela je přes 600 let starý. Druhý, mladší kostel, také s hřbitovem, je evangelický. Na kostelní věži ukazují čas nové věžní hodiny.

Důležitým odkazem minulého století jsou také lidové kroje a písně, které nám názorně ukazují, jak lidé v tomto drsném kraji žili.

Jak se nazývají dřevěné štíty domů?

Jaký tvar má polygonální stodola?

Navštívil jsi někdy chatu na Luckém vrchu? Čím je tato chata zajímavá?

Úkol: zazpívajte si píseň „Šlo děvčátko pro vodu“ z knihy „Telecí historie a současnost“. Co se z této písně dozvídáme?

Jak se obec a okolí mění

V průběhu čtení této čítanky jsme se několikrát dozvídali o změnách, které ovlivnily vzhled krajiny i život v obci.

V Telecím postupně klesal počet obyvatel, poté co řada rodin odešla do Ameriky a po válce. Dnes zas převážná většina mladých lidí odchází za prací do větších měst.

Dnešní obyvatelé zdejšího kraje, žijí v mnohém jinak, než jak tu žili lidé dříve. Mnoho se toho změnilo a stále mění. O změnách se dozvíte z vyprávění starých lidí, mnoho také vyčtete v kronikách a starých knihách.

Je na občanech obcí, na lidech, které si zvolí do svého čela, jak bude vypadat život v Telecím a v okolních obcích v dalších letech.

Jednou budete, už jako dospělí, řídit život ve vašich obcích a měnit je podle vašich představ.

Co bys chtěl ve svém okolí změnit již dnes?

Úkol: popros své rodiče a prarodiče, aby ti vyprávěli o změnách, které pamatují. Věřte, že taková vyprávění se velmi dobře poslouchají a je dobré si z nich vzít ponaučení.

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi.....	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Vody v krajině.....	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Obec Telecí

4. Orientace v místní krajině

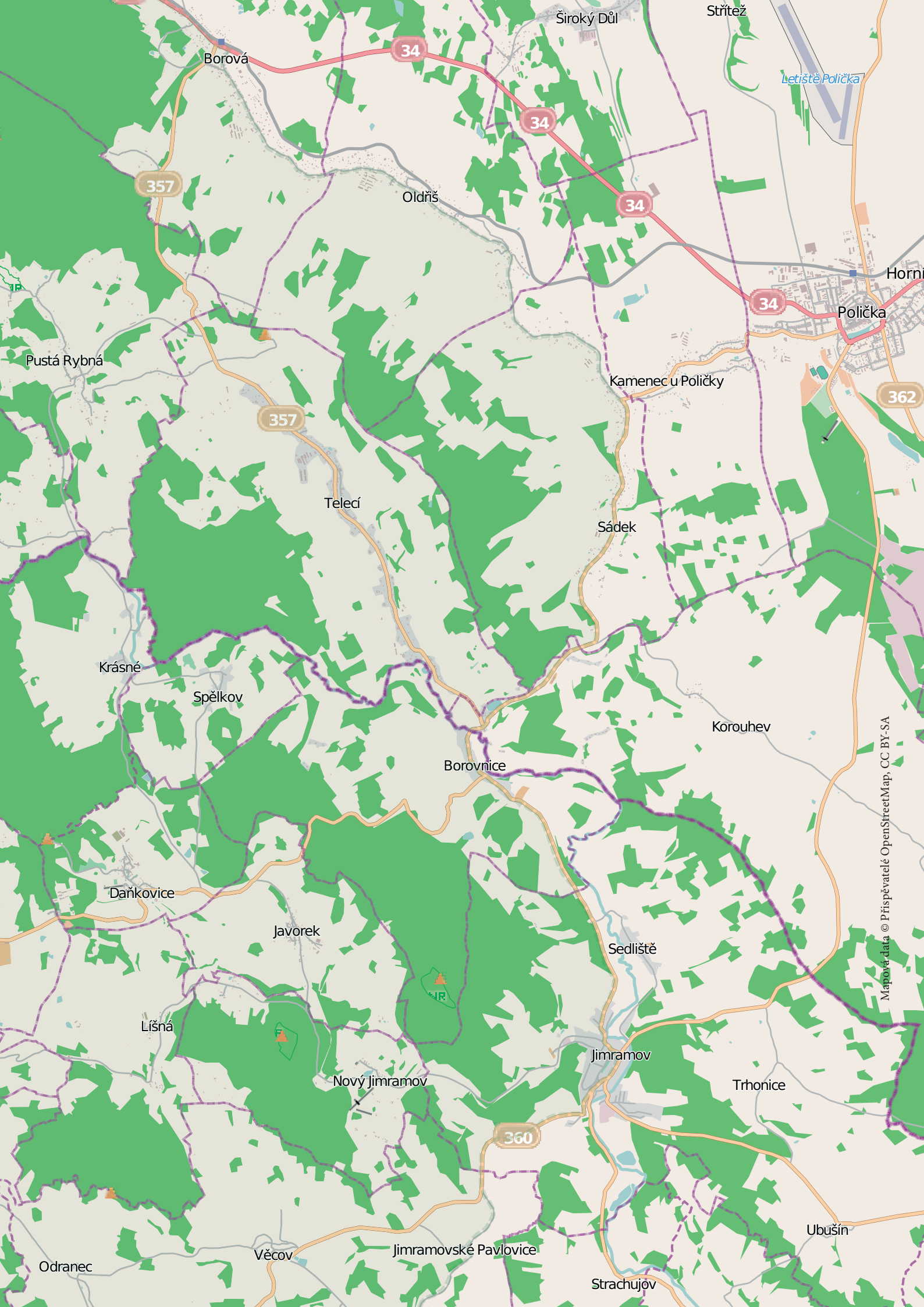
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	19
Sousední obce	19
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	22
Spojení obce se sousedními obcemi.....	22
Radnice, obecní úřad	23
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	24
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	25
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	26
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	28
Vody v krajině.....	29
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se obec a okolí mění	31

Borová

34

34

34

34

357

357

362

Oldřš

Pustá Rybná

Kamenec u Píličky

Pílička

Telecí

Sádek

Krásné

Spělkov

Korouhev

Borovnice

Daňkovice

Javorek

Sedliště

Líšná

Nový Jimramov

Jimramov

Trhnice

Ubuřín

Odranec

Věcov

Jimramovské Pavlovice

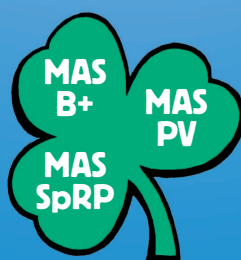
Strachujov

Mapová data © Píspěvatelé OpenStreetMap, CC BY-SA

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poličska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.